

omnibus illis quæ gratis dantur, prima ratio dandi sit amor, impossibile est, quod aliquis proprio sibi debitum faciat, qui amicitia caret; & ideo, cum omnia & temporalia & æterna, ex divina liberalitate nobis donentur, nullus acquire potest debitum recipiendi aliquid illorum, nisi per charitatem ad Deum: & ideo opera, extra charitatem facta, non sunt meritoria ex condigno, neque æterni, neque temporalis alicujus boni, apud Deum. Sed quia divinam bonitatem decet, ut ubicumque dispositionem invenit, perfectionem adiciat; ideo merito congrui dicitur aliquis mereri aliquid bonum, per opera bona, EXTRA CHARITATEM FACTA: & secundum hoc opera ista ad triplex bonum valent: scilicet, ad temporalium consuetudinem, ad dispositionem ad gratiam, & assuetudinem bonorum operum. Quia tamen hoc meritum non proprie dicitur meritum, ideo MALIS concedendum est, quod hujusmodi opera non sint alicujus boni meritoria, quam quod sint, "Huc usque Angelus Scholæ; quem dum habemus, Sanctorum Patrum agmen universum pro nobis stare dubitandum haud est: cum sit ipse aliud nihil, præterquam Sanctorum Patrum omnium, pretiosissimum compendium."

LIV. Ex doctrina hic tradita solvit S. Thomas quatuor argumenta, Duo prima asserit probare quoddam meritum congrui in operibus extra charitatem factis. Posteriora duo, quæ vocari solent, Sed contra, quorum primum ex Augustino dicente: *Quod peccator non est dignus pane quo vescitur*, solvit dicendo: ea procedere de merito condigni. Liqueat ergo ex Angelico, quod extra charitatem existentibus, Deo sic loqui possumus, ut audiamur; quinimo, ut aequaliter mereamur.

LV. Idem omnino infinitis locis docuerat Augustinus, Sufficiat hic adducere duo loca: primum ex lib. de grat. Cibri, cap. 26. ubi ait: „Etsi enim Dei mandatum videtur aliquando, non a diligentibus, sed a timentibus fieri; tamen ubi non est dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec recte (id est undequaque) bonum opus vocatur: quia, Omne quod non ex fide est, peccatum est: (1) Et, Fides per dilectionem operatur, (2) Ac per gratiam Dei, qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, sic confiteatur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni, sine illa, Quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam, fieri posse non dubitet. "Vident nullum esse meritum condigni, ad veram spectans justitiam, sine charitate? Adde jam ex lib. de cor. rept. & grat. cap. 2. Quando autem non agunt, sive omnino non faciundo, sive non ex charitate faciundo: ORENT, ut quod nondum habent, accipiant. Potest ergo Deo loqui, & ab eo charitatem obtinere, audiente Deo orationem illius, etiam qui charitate caret. Hinc De perf. just. cap. 10. postquam probasset præcepta Dei gravia non esse, quando diligendo fiunt, non timendo, subdit: *Nec tamen cum ea gravia sentit (homo) desperando frangatur: sed ad querendum, petendum, pulsandumque COGATUR*. Sed quid cogere hominem charitate vacuum ad pulsandum, petendum, querendum, si Deus preces ejus non audit? Audit ergo juxta Augustinum, Deus preces ejus, qui charitatem nondum habet: & ita audit ut aperiat, ut det quod petitur, ut inveniat quod queritur: haud dubie, quia etsi homo iste dignus non sit qui quod petit accipiat; decet tamen Deum peccatorem audire: ut loquitur S. Thomas loc. cit. post Anselmum.

(1) Rom. 14. 23. (2) Gal. 5. v. 6. (3) Pag. 136. (4) Isa. 65. v. 20.

quamque ipse audit. Sed Quesnellus? De ejus sensu altum flet, & omnia postquam confudit, petit, quem sensum Clemens XI. damnaverit: Dico ergo Clementem XI. damnasse sensum Quesnelli, id est, solam stricte dictam charitatem, sive nascentem, actualem, primam; sive dominantem, habitualem aut perfectam, vocem esse qua Deo loqui possumus, solam a Deo illam audiri: cæteras vero operationes nostras in quodlibet farantur objectum, non solum non audiri; quin & veri nominis peccata esse, & reputari. An hæc docuere SS. Patres? Immo Lutherus, Calvinus, Bajus, Janfeniusque; seu Augustinus Hollandus, non Africanus.

LVIII. Si hæc sibi probari postulet, adeat §. sequentem: ad quem priusquam accedamus; cum ipse Auctor Theol. suppl. aliquando, etsi injuriose, conqueratur, delatores Quesnellianorum, aliquas truncasse; liceat ab ipso petere, cur hic truncaverit propositionem 54. pag. 133. solum referendum primam ejus partem, scilicet: *sola charitas est qua Deo loquitur*; omisiss illis: *Eam solum Deum audit?* An quod illa non extit in libro Quesnelli? Lego tamen in Edit. Parisien. 1693. 1. Cor. 13. v. 1. *Et charitas est la langue du coeur. C'est elle seule que Dieu entend*. Lego in versione latina Edit. 1695. quæ editioni Gallicæ anni 1694. conformis esse postea probatur, lego inquam loc. cit. *Charitas lingua cordis est: hanc solum Deum intelligit*. Cur ergo hæc suppressit, ipse, qui Romanis censoribus truncationem, mutilationem audent exprobrare? Quam belle hic quadrarent versus illi satyrici poetæ, quos Serrius pridem interquebat in Gar. Gaspar. Metzium, Academia Trevirensis Syndicum, (1)

Loripedem rectus derideat, ætrepidum albus.
 Quis tulerit Græchos, de seditione querentes?
 Quis cælum terras non misceat, & mare cælo,
 Si fur displiceat Verri, si homicidia Miloni?
 Quam belle, inquam, quadrarent ista, siquidem delatores propositionem Quesnelli aliquas vere truncassent: at modo, dicam cum Horatio Satyra 3. Hæus tu,
 ignoras te? An ut ignotum, dare nobis
 Verba putas? Egomet mi ignosco, Manius
 inquit.
 Stultus & improbus hic amor est, dignusque natari.

Sed dicat, obsecro, cur ista ultima prætermisit verba? An quod infinita sint Scripturæ S. loca quæ sole clarius ostendunt, Deum non unam charitatem audire? Gen. 16. v. 11. Angelus ad Agar Vocabitque nomen ejus Ismael, eo quod audiverit Dominus afflictionem tuam = 1. Reg. 9. v. 16. Salvabit populum meum de manu Philistinorum: quia respexit populum meum, venit enim clamor eorum ad me. = 4. Reg. 13. v. 4. Depracatus est autem Joabaz faciem Domini, & audivit eum Dominus: vidit enim angustias Israel, quia attriverat eos rex Syria = Psal. 105. v. 44. Et vidit cum tribularentur, & audivit orationem eorum = Jone 3. v. 9. Quis scit si convertatur & ignoscat Deus: & reverteriat a furore ire sue & non peribimus. Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala: & miserans est Deus &c.

LIX. Hæc testimonia clarissime ostendunt Deum non unam charitatem, etsi hujus vox ei gratissima sit, audire & intelligere, quod Quesnellus negat. Igitur, quamquam suspicio esse possit minime temeraria, alteram propositionis partem studio omisissim: malo tamen credere omnia fide bona facta fuisse: quod si vere ita est, rogo, obsecro, & obtestor per quidquid auctori illi

charissimum est, ut sententias illas Sacre Scripturæ integras expendere, & diligenter scrutari velit, eisdem damnatos Quesnelli articulos. contraponere; patebit clare quantum ille ab istis recesserit, quamque indignum se, ab illis recedendo, reddiderit, cui ullus auxilium qualecumque patrociniumve præstet. Cum Quesnellus id unice velit, orationes nostras, ut bonæ sint, & peccato vacuæ, & quidpiam a Deo obtinere valeant, nendum ut meritoria sint vitæ æternæ, a Spiritu Sancto animam sanctificante, sive a Theologica charitate procedere omnino debere. Et ne dicat S. Augustinum ita Scripturas intellexisse, unum solum in præsentem locum, seu textum repetam, quo constat clamorem nostrum juxta Augustinum, etsi non ex stricte dicta charitate procedat, exaudiri a Deo. Expendantur sequentia ex c. 2. de corr. & grat. Quando autem non agunt, sive omnino non faciundo, sive non ex charitate faciundo, prout ut quod nondum habent accipiant. Ad quid enim Augustinus vult nos orare sine charitate; si Deus non nisi charitatem audit?

LX. Objicit Theol. suppl. (1) Augustinum dicentem serm. 7. cap. 17. Nos clamamus, sed in illo, id est, in ipso dissidente charitatem in cordibus nostris; sine quo inaniter clamat, quicumque clamat. Tract. 74. in Joan. Nemo dicit, Dominus Jeshus, nisi in Spiritu Sancto, & nemo sic dicit, nisi qui diligit. Enarr. in ps. 37. Tacebis si amare desideraveris. Cap. 17. Lib. de moribus Ecclæ. Amore peritur, amore queritur, amore pulsatur. Sed hæc leviuscula sunt, & ab ipso objiciente, æque ac a nobis, solvenda: cum jam ostensum sit, Augustinum velle, ut oret is qui charitatem non habet, ut eam accipiat. Et quomodo orabit & petet, si amor Dei, sive charitas est unica cordis lingua? Dicamus ergo oportet, charitatem cordis esse linguam, sed non unicum; sunt & alia cordis linguae: amor veritatis, amor justitiae, amor sempiternæ vitæ, beatitudinis &c. afflictio, tribulatio, tentatio, pericula imminuentia; cident sæpe voces Deo non ingratas, ut psal. 106. legere potest: ubi ad quatuor vices reperitur: *Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur; & illico subjungitur: Et de necessitatibus eorum eripuit eos: Et de necessitatibus eorum liberavit eos: Et de necessitatibus eorum eduxit eos*. Non latuit hoc Augustus, quapropter, loco ult. objecto, non dicit, solo amore Dei petitur, & solo amore Dei queritur, sola charitate pulsatur: sed simpliciter, amare petitur &c. quod sicut nemo negat, ita nihil solatii Quesnello adferre potest. Sed, Tacebis si amare desideraveris. Id etiam verum agnosco, si nihil aliud sit quod vocem extendat. Nisi forte discipuli, dum navicula perierunt fluctibus, ex charitate erga Deum clamaverint, Salvatorem excharitando: Domine, salva nos, perimus: (5) & tamen clamorem illum exaudivit Jeshus, imperando ventis & mari, aut illi etiam, de quibus ex ps. 106. Jam aliquod præmisimus, ex charitate erga Deum clamaverint. Nec hoc laetit Augustinum: quamobrem non dixit, tacebis, si charitatem Deum amare desideraveris; sed simpliciter, si amare desideraveris: sicque soluta manent duæ postremæ Augustini sententiæ, & debite explicatæ. Superfundunt aliam primam non attente legit; alteram mutilavit: Nos clamamus, inquit Augustinus, Sed in illo, id est, in ipso dissidente charitatem in cordibus nostris, SINE QUO inaniter clamatur, quicumque clamatur. Nota, sine quo: non dixit, sine qua, sed, sine qua: Quid ergo hic pro Quesnello, secundum quem dicere debuisset Augustinus, sine qua, nempe charitate, inaniter clamatur,

(1) Juven. in Satyr. (2) Pag. 134. (3) Matth. 8.

mat, quicumque clamat? At non dixit ita Magnus Augustinus: sed sine quo, quod omnes agnoscimus, humiliter precantes cum Ecclesia Sancta Dei (1)

Sine tuo Numino
Nihil est in homine,
Nihil est innoxium.

Hoc sensu etiam dixit Augustinus Epist. 140. alias 120. cap. 13. in fine: Si tu deseris, Domine, quae boninis virtus? Quid est homo, nisi quod memor es ejus? Superest sententia desumpta ex Tract. 74. in Joan. Nemo dicit Dominus Jesus &c. sed illa est mutilata; unde non facit sensum, nisi addatur, vel subintelligatur, si eo modo dicit, quo Apostolus intelligi voluit: quae sunt restrictiva praecedentium; nec praetermissa ab Augustino.

§. X.

Propositiones Quaesnellianae, censura notata.

Non sunt nisi duo amores, unde volitiones omnes, & actiones nostra nascuntur; amor Dei, qui omnia diligit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor quo nos ipsos, ac mundum diligimus: qui quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus. Est 44. Quaesnell. Joan. 5. v. 29.

Amore Dei in corde peccatoris non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat. Est 45. Quaesnell. Luc. 15. v. 13.

Cupiditas aut caritas usum sensuum bonum vel malum faciunt. Est 46. Quaesnell. Matt. 5. v. 28. Obedientia legis profuere debet ex fonte: & hic fons est caritas. Quando Dei amor est illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum est quod apparet exterius: alioquin non est nisi hypocrisis, aut falsa justitia. Est 47. Quaesnell. Matt. 23. v. 26.

Ut nullus peccatum esse sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine amore Dei. Est 49. Quaesnell. Marc. 7. v. 22. & 23.

LXI. Tamen Auctor Theologiae supplicis per distinctos paragraphos de his propositionibus tractet (quod non astat, sed bona fide factum ultro suppono) eas tamen omnes ad unum paragraphum reducere necessarium duxi; & quia eandem concernunt materiam; & quia una aliam explicat, & quia in Bulla Clementina fere se mutuo ordine sequuntur. Praecipue vero incumbendum mihi est ut ostendam, juxta Quaesnellum, solam stricte dictam charitatem, operationes bonas producere: ceteras vero actiones nostras omnes, quae non ex hoc fonte dimanant, veri nominis peccata esse, & reputari. Hoc ubi ostendero, ad praecedentis §. discussas propositiones, justeque damnatas esse, imo vero jam olim damnatas in Bajo, aliisque novatoribus, jubens fatebitur.

LXII. Fatebor autem ego, actiones nostras deliberatas nisi ex aliquo Dei amore, siue proprie siue improprie dicto, id est, ex amore boni honesti, aut virtutis nascuntur, malas esse. Ita enim bonum honestum, rationi per se conveniens, cum bono apparente, ac a ratione discordante imperium in actiones nostras deliberatas dividunt, ut quascumque primum sibi non vendicat, eas omnes posterius bonum, apparens scilicet, imo peccatum sibi omnino subiciat. Nolo mihi quiscumque alterius scholae catholicae, qui actiones quasdam deliberatas indifferentes admittunt, molestus sit;

(1) In Hym. de Sanct. Spir. (2) Pag. 138. (3) 3. q. 70. art. 4. (4) 1. 2. q. 55. art. 3.

num. Sed si illud particulare bonum non sit verum bonum, sed apparens, virtus etiam, quae est in ordine ad hoc bonum, non erit vera virtus, sed falsa similitudo virtutis: sicut non est vera virtus avarorum prudentia, qua excogitant diversa genera lucrorum: & avarorum justitia, qua gravium damno metu, contemnant aliena: & avarorum temperantia, qua luxuria, quae sumptuosa est, cohibent appetitum: & avarorum fortitudo, qua, ut ait Horatius lib. 1. Epist.

Per mare pauperem fugiant, per saxa per ignes. Ut Augustinus dicit 4. lib. contra Julianum. Si vero illud bonum particulare, sit verum bonum, puta, conservatio civitatis, vel aliquid hujusmodi, erit quidem vera virtus, sed imperfecta, nisi referatur ad finale & perfectum bonum: & secundum hoc, simpliciter vera virtus sine charitate esse non potest. Ex quibus patet quod sine charitate, siue habituali, siue actuali; licet non detur virtus vel actus ejusdem simpliciter, & omnibus numeris absolutus; possit tamen dari virtus vera, & vera virtus actus, si modo ad malum finem non referatur; sed sicutur in ipsa objecti honestate, ex parte operantis.

LXIV. Hoc confirmat S. Thomas in solutione primi ex Augustino. (1) Præstendebat argumentum sine charitate posse esse aliquam veram virtutem, quia virtutis proprium est, bonum actum producere: videamus vero eos qui charitatem non habent, aliquos actus bonos facere: puta, dum nudum vestiunt, famelicum pascent, & similia operantur, quae ad veram virtutem spectant. Huic argumento occurrit Angelicus sic: Ad primum dicendum, quod actus alicujus charitate caret potest esse duplex. Unus quidem secundum hoc quod charitate caret; utpote cum facit aliquid in ordine ad id, per quod caret charitate: & talis actus semper est malus; sicut Augustinus dicit in quarto contra Julianum, quod actus infidelis, in quantum est infidelis, semper est peccatum; etiam si nudum operatur, vel quidquid aliud hujusmodi faciat, ordinans ad finem suum infidelitatis. Alius autem potest esse actus (Nota) charitate caretis, non secundum id quod charitate caret, sed secundum quod habet aliquid aliud donum Dei, vel fidem, vel spem, vel etiam naturae bonum, quod non totum per peccatum tollitur, ut supra dictum est. (2) Et secundum hoc, sine charitate potest quidem esse aliquis actus bonus ex genere suo, non tamen perfecte bonus: quia deest debita ordinatio ad ultimum finem.

LXV. Secundum argumentum, quod sibi objicit S. Thomas, præstendebat, sine fide, siue sine charitate; quae est ex fide non facta, (3) ut dicit Apostolus, posse esse veram castitatem & justitiam in infidelibus: quando hi videlicet concupiscentias cohibent; & dum recte judicant. Præcedebat argumentum ex æquivoco latente in To vera: cum possit esse vera virtus, sed non omnibus numeris absoluta; sicut infans est verus homo, sed non omnimode perfectus. Solvit ergo argumentum S. Thomas, addendo ad To vera, To simpliciter; siue tollendo æquivocationem. Dicendum quod cum finis se habet in agibilibus, sicut principium in speculabilibus; sicut non potest esse simpliciter vera scientia, si deest recta æstimatio de primo, & indemonstrabili principio; ita non potest esse simpliciter vera justitia, aut vera (subaudi sim-

pliciter) castitas, si deest ordinatio debita ad finem, quae est per charitatem: quantumcumque, quae aliquis se recte circa alia habeat. Ubi non negat S. Thomas castitatem aut justitiam infidelium esse veras virtutes, sed solum negat esse simpliciter veras: id est, undequaque perfectas, numeris omnibus absolutas: sicut scientia subalternata in absentia subalternantis, non habens evidentiam de primis suis principis, est quidem vera scientia; at non simpliciter perfecta, sed imperfecta tantummodo.

LXVI. Tertium argumentum procedens a paritate, & conclusionem in corpore stabilitam, & illam insuper proxime datam ad secundum argumentum solutionem impetebat; eo quod scientia & ars, quae virtutes quaedam sunt, inveniantur (subaudi, perfecte) in hominibus peccatoribus, non habentibus charitatem: ergo vera virtus etiam simpliciter potest esse sine charitate? Respondet S. Thomas, scientias, & artes simpliciter veras; ut ut possint esse sine charitate, non inde recte inferri idem dicendum fore de virtutibus moralibus. Ratio disparitatis est: Quod scientia & ars de sui ratione important ordinem, ad aliquid particulare bonum; non autem ad ultimum finem humanae vitae, sicut virtutes MORALES, quae simpliciter faciunt hominem bonum (subaudi, dum sunt in statu perfecto, & simpliciter vere virtutes) & ideo non est similis ratio.

LXVII. Ex hoc ergo articulo id habemus, nimirum: veram virtutem moralem simpliciter, id est, omnibus modis perfectam, minime dari, sine charitate: quia sic considerata virtus, debet hominem disponere & ordinare ad principale bonum, quod est finis ultimus; nempe beatitudo æterna; quod sine charitate esse non potest: ceterum, dari veram virtutem, licet non omnibus numeris absolutam, siue charitate: siueque non omnes omnino actiones nostras, est non ex charitate Theologica factis, esse peccata. Hoc etiam modo locutos fuisse SS. Patres antiquiores, sedula exactitudo S. Thomae, in reddendis SS. Patrum sententiis, non sinit dubitare. Nunc vero novus Dogmatistes Quaesnellus, omnes actiones nostras, quae non ex Theologica, & stricte dicta charitate procedunt, peccati & arguit & damnat.

LXVIII. At, inquit, quae est ista charitas, ut, cum SS. Patres Leo, Augustinus &c. fere eisdem phrasibus utantur ac Quaesnellus, illos excusemus, hunc vero damnemus? Dicam: sed prius dicas mihi, cur asseras merito damnatum esse Bajam, quod docuerit, omnia opera infidelium esse peccata, quia sine charitate facta? cur, inquam, non excusas ipsum dicendo, quod locutus sit de charitate late dicta, seu quacumque bona voluntate; sine qua, certum est, nullum inveniri actum honestum? Dices utique, quia factis clare significat Bajus se loqui de charitate Theologica: ait enim propositione 38. Omnis amor creaturae rationalis, aut vitiosa est cupiditas... aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa, Deus amatur: charitas autem per Spiritum Sanctum in corde diffusa, qua Deus amatur, est manifeste charitas, virtus illa Theologica: aliunde satis clarum est Bajam locutum fuisse de veri nominis peccatis, dum dicit: (4) Omnia opera infidelium sunt peccata, & philosophorum virtutes sunt vitia. Sic tu respondebis, ut ostendas Bajam (si quidem ei, ut suppono, dixeris vale) merito damnatum fuisse, ac defendas. Idem ego de Quaesnelo dico: videlicet: illum manifeste nimis.

(1) Lib. 4. c. 3. contra Julianum. (2) Qu. 10. art. 4. Et. 1. 2. q. 85. art. 1. & 2. (3) 1. ad Timoth. 1. (4) Est. 25.

